

*Əsgərov Ramil Əlöysəd oğlu,
doktorant,
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
E-mail:ramil_asgarov@mail.ru
© Əsgərov R.Ə., 2021*

UOT – 338

BAZAR KONYUNKTURUNDA BAŞ VERƏN TƏRƏDDÜDLƏRİN KƏND TƏSƏRRÜFATINDA BİZNES MÜHİTİNİN İNKİŞAFINA TƏSİRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - bazar konyunkturunda baş verən dəyişikliklərin təsirinin azaldılması və onun neqativ yönünün biznes mühitinə təsirinin neytrallaşdırılması istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi tədqiqatın məqsədini təşkil edir.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqat işində müqayisəli təhlil, ümumiləşdirmə və təhlil metodlarından istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti - bazar konyunkturunda baş verən təhdid xarakterli tərəddüdlərin kənd təsərrüfatında biznes mühitinə təsirinin azaldılması istiqamətində zəruri tədbirlərin reallaşdırılması mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Tədqiqatın nəticələri – kənd təsərrüfatında biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, bazar konyunkturunda baş verən dəyişikliklərə sahənin davamlılığının artırılması baxımından tövsiyə xarakterli təkliflər irəli sürülmüşdür.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi – bazar konyunkturunun spesifik xüsusiyyətləri, müasir qloballaşma prosesləri fonunda bazar konyunkturuna təsir edən amillər, kənd təsərrüfatında iqtisadi davamlılıq imkanlarının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı zəruri şərtlər müəyyənləşdirilmişdir.

Açar sözlər: aqrar sahə, aqrar sahədə biznes fəaliyyəti, aqrar sahədə biznes mühiti, konyunktur dalğalanmaları, iqtisadi davamlılıq, modernləşdirmə.

G İ R İ Ş

Kənd təsərrüfatında biznes mühitinin formalaşdırılması kifayət qədər mürəkkəb və çoxşaxəli bir sistem olduğundan global biznes mühitində və beynəlxalq iqtisadi münasibətlər sistemində, hətta siyasi proseslərdə baş verən dəyişikliklərə həssas münasibətilə seçilir. Bu, ilk növbədə onunla bağlıdır ki, kənd təsərrüfatında əlverişli biznes mühitinin formalaşdırılması ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Bundan əlavə, kənd təsərrüfatında biznes mühitinin əlverişli xarakter daşması sahənin davamlı inkişafını şərtləndirir.

Qloballaşma prosesinin dərinləşdiyi, bu prosesin nəinki ölkələrin ictimai-siyasi və sosial-iqtisadi həyatına, hətta cəmiyyət üzvlərinin məişət həyatına daha çox inteqrasiya olunduğu müasir şəraitdə bazar konyunkturunda baş verən hər hansı dəyişikliklər, xüsusilə idxal-

dan asılılıqı konyunktur tərəddüdlərinə daha həssas reaksiya göstərən ölkələr üçün önəmli xarakter daşıyır. Odur ki, bazar konyunkturunda baş verən dəyişikliklərin kənd təsərrüfatında biznes mühitinin neqativ yönünün neytrallaşdırılması müasir şəraitdə hər bir ölkənin iqtisadi və ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır.

Bazar konyunkturu və onun spesifik xüsusiyyətləri

Bazar iqtisadiyyatının formalaşdırılması liberallaşdırma prosesinin sinonimi olub iqtisadi azadlıqların reallaşdırılmasına əsaslanır. İqtisadiyyatda bazar təsərrüfatçılıq sisteminin hakim mövqe tutduğu ölkələrdə bazar konyunkturu sosial-iqtisadi inkişafa əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Bazar konyunkturu dedikdə, bazarda baş verən dəyişikliklərin məcmusu başa düşülür. Bazarda baş verən dəyişikliklər, bir qayda olaraq, azad rəqabət əsasında formalaşır. Tələb, təklif və onun əsasında formalaşan qiymətlərin səviyyəsi bütövlükdə bazar konyunkturunu şərtləndirən amillər hesab edilir. Tələb, təklif və qiymətlərin səviyyəsində müəyyən zaman səviyyəsində baş verən dəyişikliklər bazar konyunkturundakı tərəddüdləri xarakterizə edir.

Bazar konyunkturunda baş verən tərəddüdlər iqtisadi fəallığa əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Bazar konyunkturu daxili və xarici (beynəlxalq) olmaqla fərqləndirilir.

Daxili bazar konyunkturu – milli iqtisadiyyat (milli bazar) çərçivəsində baş verən dəyişiklikləri – daxili tələb və daxili təklifin səviyyəsində yaranan dəyişikliklər fonunda qiymətlərin dəyişməsinə nəzərdə tutur. Bazar konyunkturuna daha çox yerli istehsalın artıb-azalması, tələbin səviyyəsindəki dəyişikliklər, eləcə də ajiotaj tələb əhəmiyyətli təsir imkanına malikdir.

Xarici (beynəlxalq) bazar konyunkturundan bəhs edərkən ilk növbədə qeyd etmək lazımdır ki, beynəlxalq bazar dünya bazarlarını özündə ehtiva edir və dünya miqyasında bu və ya digər məhsullara olan tələb və təklifin səviyyəsində baş verən dəyişikliklər beynəlxalq bazarda qiymətlərin səviyyəsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, qloballaşma proseslərinin dərinləşməsi artıq beynəlxalq bazarda baş verən konyunktur dalğalanmalarının milli bazara təsirini daha da kəskinləşdirmişdir. Bu isə bilavasitə onunla bağlıdır ki, qloballaşma prosesinin təsiri nəticəsində hər bir ölkənin milli iqtisadiyyatının, milli bazarının dünya iqtisadiyyatına, dünya bazarına daha fəal inteqrasiya prosesləri baş verməkdədir.

Bazar konyunkturu bütövlükdə bazarda baş verən iqtisadi dəyişiklikləri özündə ehtiva etməklə tələb və təklif arasında nisbətin, eləcə də bazara müxtəlif formalarda müdaxilələrdən əhəmiyyətli dərəcədə asılı olur. Qeyd etmək lazımdır ki, bazar konyunkturu təkcə iqtisadi amillərin təsiri altında deyil, eyni zamanda dünyada baş verən hərbi-siyasi proseslərin təsiri altında da dəyişikliklərə məruz qalır. Bu tendensiyalar, xüsusilə strateji əhəmiyyətli məhsullar bazarında, eləcə də karbohidrogen resursları bazarında özünü daha çox büruzə verir.

Bazar konyunkturunda baş verən dəyişikliklərin ölkə iqtisadiyyatına, eləcə də milli iqtisadiyyatın sahə və ərrazi kəsimlərinə təsiri həm ictimai əmək bölgüsündən, həm də beynəlxalq əmək bölgüsünün xarakterindən və spesifik xüsusiyyətlərindən əhəmiyyətli dərəcədə asılı olur. Bazar konyunkturunun milli iqtisadiyyata təsiri, həmçinin ixrac və idxalın strukturunda xammal və hazır məhsulun xüsusi çəkisindən, onlar arasındakı nisbətdən bilavasitə asılıdır.

Bazar konyunkturunda baş verən dəyişikliklər idxaldan daha çox asılı olan, eləcə də

ixracın strukturunda xammal resurslarının xüsusi çəkisi yüksək olan ölkələrin sosial-iqtisadi həyatına daha çox təsir göstərir.

B.A.Rayzberq, L.Ş.Kozovski və E.B.Stradubseva tərəfindən 2006-cı ildə dərc edilmiş “Müasir iqtisadi lüğət”də qeyd edilir ki, bazar konyunktura tələb və təklifin, bazar fəallığının, qiymətlərin səviyyəsi, satışın həcmi, faiz dərəcələrinin, valyuta kurslarının məzənnəsi, əmək haqqının, istehsal və istehlakın dinamikası ilə xarakterizə olunan bazardakı mövcud situasiyanın məcmusunu özündə əks etdirir (1.)

V.F.Korelskiy və R.V.Qavrilov 2000-ci ildə dərc etdirdiyi “Birja lüğəti”ndə qeyd edir ki, bazar konyunkturu bir sıra faktorlardan, o cümlədən istehlakçıların pul gəlirlərindən, əmtəələrin qiymətlərindən, qiymətli kağızlara olan tələb və təklif arasındakı nisbətdən, onların gəlirliliyindən bilavasitə asılıdır (2.)

Adı çəkilən müəlliflər bazar konyunkturunu daha geniş aspektdə, hətta qiymətli kağızlar bazarı müstəvisində xarakterizə etmişlər. Fikrimizcə, bazar konyunkturu əslində tələb və təklif, rəqabət səviyyəsi, başqa sözlə, istehsalın həcmi istehlakçıların pul gəlirləri səviyyəsində konkretləşdirilməlidir.

Bazar konyunkturuna təsir edən amillər

Bazar konyunkturu stabil olmayıb davamlı olaraq dəyişikliklərə məruz qalır. Bazar konyunkturunda baş verən dəyişikliklər, başqa sözlə, bazarda konyunktur dalğalanmaları, konyunktura təsir edən amillərlə sıx əlaqədardır. Dünya təsərrüfatçılıq sistemində integrasiya prosesinin hazırkı qədər dərinləşmədiyi XX-ci əsrin 50-80-cı illərində bazar konyunkturuna təsir edən amillər daha çox beynəlxalq bazara çıxarılan məhsulun həcmi, həmin məhsullara olan tələbin səviyyəsi və məhsulun qiyməti ilə məhdudlaşır.

Lakin qloballaşma prosesləri bazar konyunkturuna təsir edən amilləri geniş çaplı etmişdir. Məhz bütün bunları nəzərə alaraq qlobal biznes mühitində bazar konyunkturuna təsir edən amilləri aşağıdakı kimi təsnifləşdirmək mümkündür:

- informasiya resursları. Məlum olduğu kimi, innovasiya iqtisadiyyatının formalaşdığı eləcə də rəqəmsal iqtisadiyyatın postsənaye cəmiyyətində hakim mövqe tutduğu müasir şəraitdə informasiya resursları cəmiyyətin əsas istehsal vasitələrindən birinə çevrilir. Bu baxımdan informasiya resursları da bazar konyunkturuna əhəmiyyətli dərəcədə təsir imkanına malik olur. Mülkiyyət mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər hansı müəssisə istər daxili və istərsə də beynəlxalq bazar konyunkturu ilə bağlı daha çox informasiyaya malik olursa, konyunkturun mövcud və gələcəkdə dəyişə biləcək şərtlərinə hazırlıqlı reaksiya göstərə bilər;

- istehlak məhsullarının qiymət indekslərinin dəyişmə sürəti. Bu tendensiya istər daxili və istərsə də beynəlxalq bazar konyunkturunda baş verə biləcək dəyişikliklərin iqtisadiyyatın sahə və ərazi kəsimlərinə təsirini daha da gücləndirə bilər. Xüsusilə istehlak məhsullarının qiymət indekslərinin sürətli dəyişməsi mahiyyət etibarilə inflyasiyanın güclənməsini də özündə ehtiva edir. İnflyasiya proseslərinin şiddətlənməsi isə gəlirlərin, milli valyutanın dəyərdən düşməsinə səbəb olmaqla cəmiyyətdə sosial-iqtisadi böhranların güclənməsinə də yol açır;

- dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində iqtisadi modernləşmə səviyyəsinin yüksək olması səbəbindən dünya çapında istehsal edilən məhsulların rəqabətə davamlılığının fərqli olması. Bu tendensiya xüsusilə iqtisadi azadlıqların liberallaşmasının güclənməsi fonunda idxaldan asılı ölkələrdə ərzaq təhlükəsizliyinin yaranmasına və ölkələrin ərzaq asılılığının güclənməsinə, ən

nəhayət təhdidlərlə üzləşməsinə səbəb olur;

- ayrı-ayrı ölkələrdə azad rəqabətin məhdudlaşması. Bu tendensiya bazar konyunkturunda problemlər yaratmaqla məhsul istehsalı və satışı proseslərini öz əlində cəmləşdirən təsərrüfat subyektlərinin inhisar gəliri əldə etməsinə gətirib çıxarmaqla yanaşı, həm də cəmiyyətin aztəminatlı təbəqələrinin gündəlik tələbat məhsullarını baha qiymətə əldə etmələrinə səbəb olur;

- dövlətin iqtisadi siyasəti. Xüsusilə vergi siyasətinin sərtləşməsi səbəbindən vergi dərəcələrinin artması baş verir ki, bu da istehsalçıların qeyri-leqal iqtisadiyyata üz tutmalarına səbəb olur.

Bazar konyunkturunda baş verən tərəddüdlərin kənd təsərrüfatında biznes mühitinin inkişafına təsiri

Qloballaşma şəraitində bazar konyunkturunda baş verən dəyişikliklər, daha doğrusu konyunktur tərəddüdləri daha çevik və daha davamlı xarakter daşıyır. Bu isə, ilk növbədə onunla bağlıdır ki, qlobal biznes mühiti üçün yüksək hərəkətililik (mobillik) xasdır. Eyni zamanda postsənaye cəmiyyətinin formalaşmasının fundamental əsaslarını rəqəmsal iqtisadiyyat təşkil edir. İnsanlar hazırda daha çox onlayn çatdırılmaya üstünlük verirlər. Təbii ki, bu tendensiyalar, daha doğrusu beynəlxalq bazar konyunkturunun son gəlişmələri inkişaf etmiş ölkələrdə daha sürətli iqtisadi fəallığa gətirib çıxarmaqla yanaşı, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə isə özünəməxsus ziddiyyətli tendensiyaların yaranmasına da səbəb olur. Bu isə onunla bağlıdır ki, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə iqtisadi və o cümlədən aqrar modernləşmənin səviyyəsi inkişaf etmiş ölkələrlə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə geri qalır. Bu xüsusiyyətlər inkişaf etməkdə olan ölkələrin kənd təsərrüfatında özünü daha kəskin şəkildə biruzə verir.

İqtisad elmlər doktoru Anar Abbasov hesab edir ki, Qərarlaşmış şəraitdə sırf ekstensiv üsullarla əhalinin əsas növ ərzaq məhsulları ilə təminatında ölkənin daxili istehsalının rolunun zəruri səviyyəyə qaldırılması əslində qeyri-mümkündür. Məsələn, dövlət müstəqilliyi şəraitində taxıl məhsullarının əkin sahəsi əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirilmişdir. Lakin taxıl məhsullarının həcmnin artırılması və onlarla daxili təminat səviyyəsinin əvvəlki illərlə müqayisədə artırılmasına gətirib çıxarsa da, bütövlükdə ərzaqlıq taxıl üzrə tələbatı yetərli səviyyədə ödəmək mümkün olmamışdır. Deindustrializasiya proseslərinin baş verməsi ilə əlaqədar olaraq, məhsuldarlıq səviyyəsinin yüksəldilməsi mümkün olmamışdır. Yeni məhsuldar taxıl sortlarının əkilib becərilməsi, gübrə və su balansının optimal səviyyədə ödənilməsi hesabına hər hektardan orta məhsuldarlığı 35-40 sentnerə çatdırmaq mümkündür. Bu isə respublika əhalisinin taxıla olan tələbatının xeyli hissəsinin ödənilməsinə şərait yaradar. Taxıla olan tələbatın ödənilməsi eyni zamanda heyvandarlığın və quşçuluğun yem bazasının möhkəmləndirilməsinə, bunun nəticəsində isə süd məhsulunun, ət, yumurta istehsalının artımı üçün zəmin yaranar. Hansı ki, bu məhsullar üzrə də ölkə əhalisinin istehlakı və həmçinin də əhalinin tələbatının daxili istehsal hesabına ödənilməsi aşağı səviyyədədir. Lakin mütəxəssislərin elmi əsaslandırmalarına görə, bu məhsullar üzrə də ölkəmizin böyük potensialı vardır və onların da istehsalını xeyli yüksəltmək olar. Belə ki, respublikanın bütün təsərrüfat növlərində cins mal-qaranı sayını artırmaqla məhsuldarlığının yüksəldilməsi hesabına 3 mln ton süd və 200 min ton mal əti istehsalını təmin etmək olar. Bununla da ölkənin süd və süd məhsullarına, ətə olan

tələbatının ödənilməsini xeyli yaxşılaşdırmaq olar (3, s. 329).

Rəqəmsallaşma aqro-ərzaq zəncirinin bütün pillələrində ardıcıl dəyişikliklərə səbəb olur. Sistemin hər hansı bir elementinin, o cümlədən resursların optimallaşdırılması, fərdi yanaşma, məntiqilik və s. prinsiplərinə əsaslanmaqla idarə oluna bilər. Verilənlərə əsaslanan hiperqoşulma vasitəsilə sistem real vaxt rejimində çalışa bilər. İstehsal-satış zəncirlərində kənd təsərrüfatı torpaqlarını, bitkiləri və heyvanları tam şəkildə izləmək, koordinasiya etmək və onları idarə etmək üçün optimal modelləri yaratmaq mümkün olacaqdır. Rəqəmsal kənd təsərrüfatı yüksək məhsuldarlıq, proqnozlaşdırılma imkanı və iqlimi dəyişdirə biləcək dəyişikliklər də olmaqla, dəyişikliklərə uyğunlaşma qabiliyyətinə xas olan yeni sistemlər yaradacaqdır. Bu da öz növbəsində, iqtisadi səmərəlilik və dayanıqlı inkişaf səviyyəsinin artırılmasına, bir sözlə, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə böyük töhfələr verəcəkdir.

Davamlı inkişaf sahəsindəki hədəf kontekstində rəqəmsal kənd təsərrüfatında ünsiyyəti genişləndirməklə və əhatəliliyi artırmaqla sosial və mədəni nemətləri, istifadə olunan resursları optimallaşdırmaqla və iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşdırmaqla məhsuldarlığın artması, vəsaitlərin daha səmərəli xərclənməsi və bazar imkanlarından istifadə sayəsində iqtisadi nemətləri təmin etmək olar.

Aqro-ərzaq sahəsində rəqəmsallaşmanın potensial üstünlükləri cəlbəedici görünsə də, onların həyata keçirilməsi kənd təsərrüfatı istehsal sistemlərində, kəndli təsərrüfatlarında, icmaların həyatında və təbii ehtiyatların idarə edilməsində böyük dəyişikliklər tələb edir. Yuxarıda göstərilənlərə əsaslanaraq, potensial nemətlərin əldə olunmasına kompleks və sistemli şəkildə yanaşmaq lazımdır (4. Səh 114).

Bazar konyunkturunda baş verən tərəddüdlər kənd təsərrüfatında biznes mühitinə təsirsiz ötürsün. Belə ki, konyunktur dalğalanmaların yerli kənd təsərrüfatı əmtəə istehsalçılarının qiymət təzyiqinə məruz qalmasına səbəb olur. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə kənd təsərrüfatında istifadə olunan istehsal vasitələri idxal edilir və bu zaman yüksək qiymət səviyyələri mövcud olur. Təkcə bu faktoru bazar konyunkturunda baş verən tərəddüdlərin kənd təsərrüfatında biznes mühitinə ilkin təsir vasitəsi kimi qiymətləndirmək olar.

İnkişaf etmiş ölkələrin kənd təsərrüfatında yüksək məhsuldar, elit toxum sortlarından istifadə edilir ki, bu da həmin ölkələrin kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın səviyyəsinin yüksək olmasına səbəb olmaqla məhsul istehsalının həcmının artmasını şərtləndirir. Adı çəkilən amil beynəlxalq bazarda inkişaf etmiş ölkələrin statusunun genişlənməsini şərtləndirir ki, bu da ərzaq idxalçısı olan ölkələrin konyunktur dalğalanmalarına məruz qalmasına gətirib çıxarır. Bu tendensiyanı bazar konyunkturunda baş verən tərəddüdlərin kənd təsərrüfatında biznes mühitinə ikinci təsir vasitəsi kimi qiymətləndirmək mümkündür.

Bazar konyunkturunda baş verən tərəddüdlərin kənd təsərrüfatında biznes mühitinə 3-cü təsiri inkişaf etməkdə olan ölkələrdə kənd təsərrüfatının inkişafında əl əməyinin üstünlük təşkil etməsi, inkişaf etmiş ölkələrdə isə modernləşmə prosesinin hakim mövqə tutması ilə dəyərləndirilə bilər.

Bazar konyunkturunda baş verən dəyişikliklərin kənd təsərrüfatında biznes mühitinə təsiri həm də məhsulun keyfiyyəti ilə sıx əlaqədardır. Məhsulun keyfiyyəti rəqəbat qabiliyyətinin mühüm kriteriyalarından biri hesab edilir. Professor İslam İbrahimov qeyd edir ki, məhsulun keyfiyyəti yüksək olduqda həmin məhsul az olsa belə, aşağı keyfiyyətli xeyli

məhsulu əvəz edə bilər. Bu mənada məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi elə onun nisbi artımı deməkdir. Deməli, məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi istehsalın həcmnin və yaxud məhsulun miqdarının artırılması deməkdir. Bu isə məhsulun keyfiyyətini yüksəltməyin iqtisadi əhəmiyyətini ifadə edir.

Yağlılıq dərəcəsi yüksək olan süddən istehsal edilən yağın, pendirin, qaymağın, qatığının, kəsmik və kefirin və s. məhsulların nəinki miqdarı çoxalır, hətta bu, nəticə etibarilə yüksək keyfiyyətli məhsul istehsal etməyə səbəb olur.

Məsələn, yağlılıq dərəcəsi 3% olan bir ton süddən 34 kq yağ və ya 83 kq pendir almaq mümkün olduğu halda, yağlılıq dərəcəsi 1% artıq olan bu qədər süddən əlavə olaraq 26 kq yağ və yaxud 47 kq pendir almaq mümkündür. Apardığımız hesablamalara görə, ölkədə yalnız pambığın lif çıxımının 1% taxılda zülalın 1% artırılması və qara malın və dəvəların orta diri çəkisinin 1%, süddə yağlılığın 0,5% artırılması ölkə miqyasında pul gəlirini faktiki qiymətlərlə 1,5 milyard manat artırmaq olar (5, s. 171-172). Odur ki, məhsulun keyfiyyəti kimi rəqabət qabiliyyətinin mühüm faktorlarından yararlanmaqla konyunktur dalğalanmalarına effektiv reaksiya göstərmək mümkündür.

Y E K U N

Bazar konyunkturunda baş verən tərəddüdlərin kənd təsərrüfatında bazar mühitinə neqativ yönünün azaldılması istiqamətində aşağıdakı tədbirlərin gerçəkləşdirilməsi vacibdir:

- sahənin modernləşdirilməsi və iqtisadi davamlılığın yüksəldilməsi;
- xüsusilə milli iqtisadiyyat çərçivəsində iqtisadi qeyri-bərabərliyin aradan qaldırılması;
- iqtisadiyyatın sahə və ərazi kəsimlərində destruktiv tendensiyaların neytrallaşdırılması;
- dempinq təzahürlərinin ərzaq bazarına təsirinin qarşısının alınması;
- sahənin rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi;
- cəmiyyətin bütün kəsirlərinin ərzaq bazarından bərabərhüquqlu istifadə imkanlarının təmin olunması.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Б.А.Райзберг, Л.Ш.Лозовский, Е.Б.Страдубцева. Современный экономический словарь. Москва – 2006
2. В.Ф.Корельский, Р.В.Гаврилов. Биржевой словарь в. 2т- Москва – 2000
3. Abbasov A. Ərzaq təhlükəsizliyi, Bakı – 2007, 602 s.
4. Hüseynov R. Aqrobiznes sahəsində elektron xidmətlərin tətbiqinin baza şərtləri və üstünlükləri. Azərbaycan Kooperasiya Universiteti, Kooperasiya elmi-praktiki jurnalı №1 (60-2021. 113-118)
5. İbrahimov İ. Aqrar sahənin iqtisadiyyatı, Bakı – 2016, 655 səh.

*Аскеров Рамиль Алоизад оглы,
докторант,
Азербайджанский Государственный
Аграрный Университет,
E-mail:ramil_asgarov@mail.ru
© Аскеров Р.А., 2021*

КОЛЕБАНИЯ РЫНОЧНОЙ КОНЬЮНКТУРЫ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ДЕЛОВОЙ СРЕДЫ

Р Е З Ю М Е

Цель исследования - целью исследования является снижение влияния изменения рыночной конъюнктуры и определение направления нейтрализации влияния его негативного воздействия на бизнес-среду.

Методология исследования - использованы методы сравнительного анализа, обобщения и анализа исследовательской работы.

Практическая значимость исследования - предложены необходимые меры для снижения воздействия угрожающих колебаний рыночной среды на бизнес-среду в сельском хозяйстве.

Результаты исследования - рекомендации в части улучшения бизнес-среды в сельском хозяйстве, повышения устойчивости сектора к изменениям рыночных условий.

Оригинальность и научная новизна исследования - определены особенности рыночной ситуации, факторы, влияющие на рыночную ситуацию на фоне современных процессов глобализации, необходимые условия для определения возможностей экономической устойчивости в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: аграрный сектор, аграрный бизнес, аграрная бизнес-среда, колебания, экономическая устойчивость, модернизация.

Ramil Aloysad Asgarov,

Ph.D. Student,

Azerbaijan State Agrarian University,

E-mail: ramil_asgarov@mail.ru

© R.A. Asgarov, 2021

FLUCTUATIONS IN MARKET CONDITIONS IN AGRICULTURE IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF THE BUSINESS ENVIRONMENT

A B S T R A C T

The purpose of the study - is to find ways of reducing the impact of changes in market conditions and to identify areas for neutralizing the impact of its negative impact on the business environment.

The methodology of the research - methods of comparative analysis, generalization, and analysis of research work were used.

The practical importance of the research - the necessary measures to reduce the impact of threatening fluctuations in the market environment on the business environment in agriculture were given.

The results of the research - recommendations in terms of improving the business environment in agriculture, increasing the resilience of the sector to changes in market conditions.

The originality and scientific novelty of the research - specific features of the market situation, factors influencing the market situation against the background of modern globalization processes, necessary conditions for determining the opportunities for economic sustainability in agriculture have been identified.

Keywords: agrarian sector, agrarian business, agrarian business environment, fluctuations, economic sustainability, modernization.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
02.08.2021

Təkrar işləməyə göndərilmişdir:
10.08.2021

Çapa qəbul olunmuşdur: 18.08.2021

*Дата поступления статьи в редак-
цию:* 02.08.2021

*Отправлено на повторную обра-
ботку:* 10.08.2021

Принято к печати: 18.08.2021

*The date of the admission of the article
to the editorial office:* 02.08.2021

Send for reprocessing: 10.08.2021

Accepted for publication: 18.08.2021